

Usługi społeczne skierowane do osób z niepełnosprawnościami

Dr Katarzyna Kutek-Sładek

Wojewódzki Urząd
Pracy w Łodzi

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Definicje

- Osoba z niepełnosprawnością
- „Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej”.
- Osoby niepełnosprawne to w przeważającej części osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, bądź o stopniu niepełnosprawności.
- Nie zawsze jednak prawne orzeczenie określa faktycznie ograniczoną zdolność osoby do wykonywania czynności podstawowych dla jej wieku.

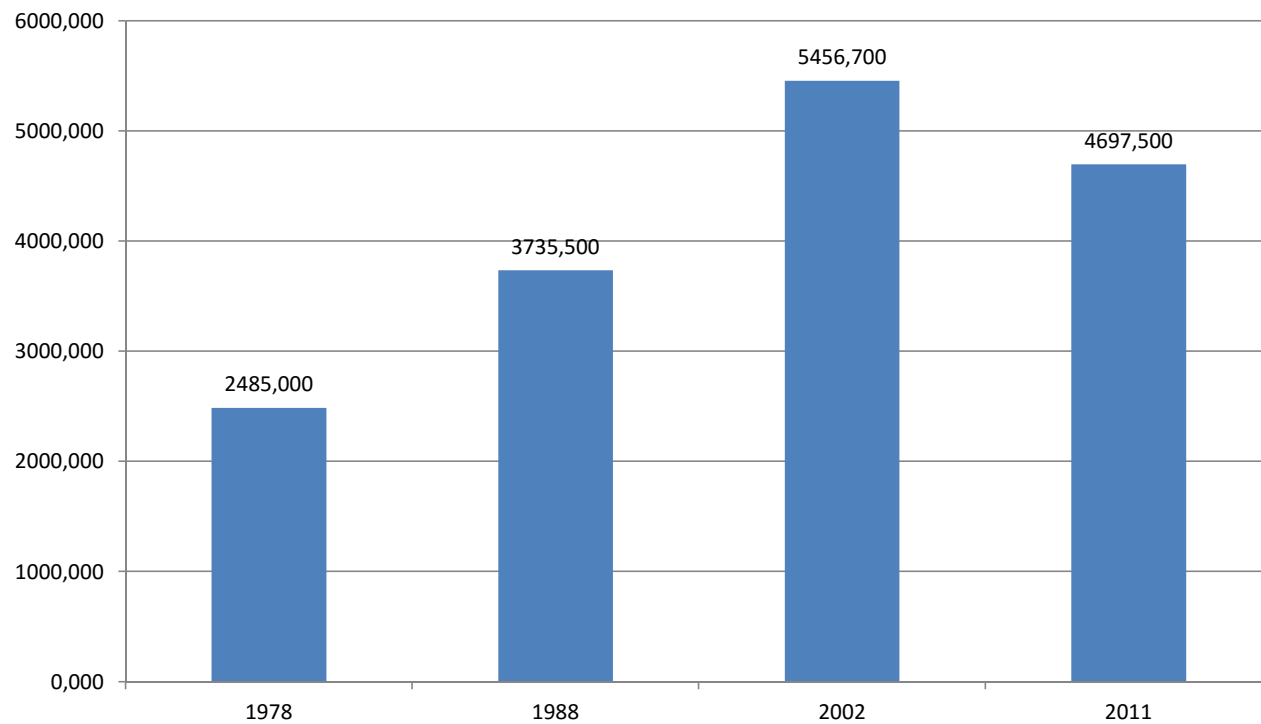
Czynności zwykłe (podstawowe) dla danego wieku

- dla niemowląt – prawidłową reakcją na bodźce zewnętrzne (płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy),
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników,
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć,
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego,
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp

Definicje

- Osoba niesamodzielną
- jest to osoba, która ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.

Liczebność populacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce

Osoby z niepełnosprawnościami w województwie łódzkim według deklarowanego
ograniczenia sprawności

Osoby z niepełnosprawnościami w województwie łódzkim				
	Odczuwający ograniczenie sprawności			nie odczuwający ograniczenia sprawności
ogółem	całkowite	poważne	umiarkowane	
333760	32 718	73 654	192 411	34 977
100 %	9,8 %	22,1 %	57,6 %	10,5 %

System orzekania o niepełnosprawności

- W polskim systemie prawnym niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.
- Osobami niepełnosprawnymi są zaś osoby, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o niepełnosprawności lub jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub o niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów

Orzecznictwo o niepełnosprawności

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ustanawia trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.
- Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1-3 w/w przytoczonej ustawy do:
- znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji,

Orzecznictwo o niepełnosprawności

- umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych,
- lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Statystyki

- Do 21 działających na terenie województwa łódzkiego powiatowych/miejskich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, w 2012 r. wpłynęło łącznie 56,5 tys. wniosków w wydanie orzeczenia.
- Wnioski osób w wieku 0-16 lat stanowiły 11,7% ogółu.
- Ich liczba, która w 2012 r. wyniosła 6,6 tys. malała systematycznie w kolejnych latach okresu 2008-2012.
- Najwięcej wniosków składanych było w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego (89,8% ogółu w 2012 r.).
- Największy wzrost, zarówno liczby wniosków według celów, jak i udziału w strukturze, dotyczył wniosków, których celem było uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego przez opiekuna oraz odpowiedniego zatrudnienia. Liczba złożonych wniosków w tym pierwszym celu wzrosła w stosunku do 2008 r. ponad 4-krotnie, a ich odsetek wzrósł z 1,0% do 4,7%.

Liczba i odsetek osób
niepełnosprawnych,
w tym niesamodzielnym,
w województwie łódzkim
według powiatów

Powiat	Liczba ON	Szacunkowa liczba osób niesamodzielnym	Odsetek osób niepełnosprawnych w całej populacji	Szacowany odsetek osób niesamodzielnym w całej populacji
bełchatowski	11634	3878	10,3%	3,4%
brzeziński	3423	1141	11,1%	3,7%
kutnowski	14243	4748	14,2%	4,7%
łaski	5854	1951	11,6%	3,9%
łęczycki	5061	1687	9,9%	3,3%
łowicki	8953	2984	11,2%	3,7%
łódzki wschodni	7320	2440	10,4%	3,5%
m. Łódź	117065	39022	16,6%	5,5%
opoczyński	7542	2514	9,7%	3,2%
pabianicki	15412	5137	12,9%	4,3%
pajęczański	4047	1349	7,7%	2,6%
piotrkowski	10686	3562	11,7%	3,9%
m. Piotrków Trybunalski	12319	4106	16,3%	5,4%
poddębicki	5387	1796	12,9%	4,3%
radomszczański	12760	4253	11,0%	3,7%
rawski	6000	2000	12,1%	4,0%
sieradzki	13616	4539	11,4%	3,8%
m. Skierniewice	7640	2547	15,7%	5,2%
skierniewicki	4015	1338	10,5%	3,5%
tomaszowski	16962	5654	14,2%	4,7%
wieluński	9736	3245	12,6%	4,2%
wieruszowski	4726	1575	11,2%	3,7%
zduńskowolski	11788	3929	17,4%	5,8%
zgierski	17570	5857	10,6%	3,5%
ogółem	333760	106372	13,3%	4,2%

Tabela nr.2 Liczba i odsetek osób niepełnosprawnych, w tym niesamodzielnym, w województwie łódzkim według powiatów.

Powiat	Liczba osób z niepełnosprawnościami	Szacunkowa liczba osób niesamodzielnych	Odsetek osób niepełnosprawnych w całej populacji	Szacowany odsetek osób niesamodzielnych w całej populacji
bełchatowski	11634	3878	10,3%	3,4%
brzeziński	3423	1141	11,1%	3,7%
kutnowski	14243	4748	14,2%	4,7%
łaski	5854	1951	11,6%	3,9%
łęczycki	5061	1687	9,9%	3,3%
łowicki	8953	2984	11,2%	3,7%
łódzki wschodni	7320	2440	10,4%	3,5%
m. Łódź	117065	39022	16,6%	5,5%
opoczyński	7542	2514	9,7%	3,2%
pabianicki	15412	5137	12,9%	4,3%
pajęczański	4047	1349	7,7%	2,6%

Powiat	Liczba osób z niepełnosprawnościami	Szacunkowa liczba osób niesamodzielnych	Odsetek osób niepełnosprawnych w całej populacji	Szacowany odsetek osób niesamodzielnych w całej populacji
piotrkowski	10686	3562	11,7%	3,9%
m. Piotrków Trybunalski	12319	4106	16,3%	5,4%
poddębicki	5387	1796	12,9%	4,3%
radomszczański	12760	4253	11,0%	3,7%
rawski	6000	2000	12,1%	4,0%
sieradzki	13616	4539	11,4%	3,8%
m. Skierniewice	7640	2547	15,7%	5,2%
skierniewicki	4015	1338	10,5%	3,5%
tomaszowski	16962	5654	14,2%	4,7%
wieluński	9736	3245	12,6%	4,2%
wieruszowski	4726	1575	11,2%	3,7%

Powiat	Liczba osób z niepełnosprawnościami	Szacunkowa liczba osób niesamodzielnych	Odsetek osób niepełnosprawnych w całej populacji	Szacowany odsetek osób niesamodzielnych w całej populacji
zduńskowolski	11788	3929	17,4%	5,8%
zgierski	17570	5857	10,6%	3,5%
ogółem	333760	106372	13,3%	4,2%

Przyczyny niepełnosprawności w województwie łódzkim

- W każdym orzeczeniu o niepełnosprawności określona jest przyczyna niepełnosprawności, która odzwierciedla uszkodzenia lub choroby, będące przyczyną zaburzenia funkcji organizmu, aktywności społecznej, a także ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych.
- W orzeczeniu może znaleźć się jeden lub więcej symboli przyczyn niepełnosprawności, jeśli schorzenia wpływają na zaburzenia funkcji organizmu w stopniu porównywalnym, jednak ich liczba nie może przekroczyć trzech.

Przyczyny niepełnosprawności

- Przyczyna niepełnosprawności często wiąże się z orzekanym stopniem niepełnosprawności.
- Najczęściej, w niemal połowie przypadków, orzekanym stopniem niepełnosprawności był stopień umiarkowany.
- **Znaczny stopień niepełnosprawności orzekano w co czwartym przypadku i na przestrzeni 5 lat odsetek ten nieznacznie wzrósł z 20,3% w 2008 r. do 24,0% w 2012 r.**
- Przyczyna niepełnosprawności, w przypadku której częściej orzekano stopień znaczny, to całościowe zaburzenia rozwojowe (w 2012 r. - 56,1% orzeczeń z tą przyczyną niepełnosprawności),
- choroby układu moczowo-płciowego (w 2012 r. 41,6%)
- choroby neurologiczne (w 2012 r. 39,0%)

Przyczyny niepełnosprawności

- Przyczyna niepełnosprawności, w przypadku której częściej orzekano stopień znaczny, to całościowe zaburzenia rozwojowe (w 2012 r. - 56,1% orzeczeń z tą przyczyną niepełnosprawności),
- Warto zwrócić uwagę na tę grupę osób z niepełnosprawnościami jako osoby w znacznej części (trwale lub okresowo) niesamodzielną .

Mówiąc o całościowych zaburzeniach rozwojowych, najczęściej mamy na myśli zaburzenia autystyczne, czyli autyzm wczesnodziecięcy albo zespół Aspergera.

Jednak grupa CZR jest szersza i obejmuje także inne jednostki chorobowe, np. zespół Retta, oraz pozostałe rozległe zaburzenia rozwoju manifestujące się w postaci trudności w kontaktach społecznych, problemów z komunikacją oraz innych nietypowych formach zachowań.

Struktura niepełnosprawności osób poniżej 16 r. ż. W województwie łódzkim 2011-2012 wg danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności	2011	2012
Dziewczynki	2210	2201
Chłopcy	3402	3415
01-Upośledzenie umysłowe	365	331
02-P choroby psychiczne	263	262
03 – L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	316	315
04 –O choroby narządu wzroku	341	271
05- R dysfunkcja narządu ruchu	567	589
06 – E epilepsja	341	271
07- S choroby układu oddechowego i krążenia	1439	1371
08- T choroby układu pokarmowego	133	131
09 – M choroby układu moczowo-płciowego	173	153
10-N choroby neurologiczne	733	738
11 – I inne	725	792
12 – C całościowe zaburzenia rozwojowe	267	370

- W grupie osób z niepełnosprawnością poniżej 16 roku życia najczęściej stwierdzanym rodzajem niepełnosprawności są **choroby układu oddechowego i krążenia**
- W wielu przypadkach choroby powyższych układów powodują (stałe lub okresowe) ograniczenia samodzielności – jak w przypadku chorób i wad serca czy astmy oskrzelowej.
- Drugim w kolejności rodzajem niepełnosprawności stwierdzanym u osób poniżej 16 roku życia są **choroby neurologiczne** – w tej grupie wymienia się między innymi: **mózgowe porażenie dziecięce, przepuklinę oponowo -mózgową i oponowo – rdzeniową, i wiele innych.**
- **Schorzenia neurologiczne są przyczyną niesamodzielności wśród osób z tym rodzajem niepełnosprawności**
- Kolejną przyczyną niepełnosprawności są tzw choroby inne (11-I), w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego – wśród tej grupy osób niepełnosprawnych odnajdziemy szczególnie wiele osób niesamodzielnych – chorujących np. na mukowiscydozę czy nowotwory krwi

Struktura niepełnosprawności osób powyżej 16 r. ż. W województwie łódzkim 2011-2012 wg danych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności	2011	2012
01-Upośledzenie umysłowe	657	690
02-P choroby psychiczne	4893	5375
03 – L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	3280	3069
04 –O choroby narządu wzroku	1428	1651
05- R dysfunkcja narządu ruchu	11843	12232
06 – E epilepsja	745	685
07- S choroby układu oddechowego i krążenia	10188	10029
08- T choroby układu pokarmowego	1464	1438
09 – M choroby układu moczowo-płciowego	1140	1252
10-N choroby neurologiczne	6014	6636
11 – I inne	3656	3978
12 – C całościowe zaburzenia rozwojowe	38	57

- W grupie osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia najczęściej stwierdzanym rodzajem niepełnosprawności są **dysfunkcje narządu ruchu – szczególnie często powodujące niesamodzielność**. Dużą grupę osób z dnr stanowią osoby z niepełnosprawnością nabytą w wyniku wypadków komunikacyjnych czy skoków do wody.
- Drugim w kolejności rodzajem niepełnosprawności stwierdzanym u osób powyżej 16 roku życia są **choroby układu oddechowego i krążenia - są przyczyną niesamodzielności wśród osób z tym rodzajem niepełnosprawności**. W ostatnich latach szczególnie często jest diagnozowane POCHP – **przewlekła obturacyjna choroba płuc**, która aktualnie należy do głównych przyczyn przewlekłej chorobowości i umieralności na świecie
- Kolejną przyczyną niepełnosprawności oraz znacznej niesamodzielności są **choroby neurologiczne – szczególnie często występujące choroby neurodegeneracyjne – choroba Parkinsona, Alzheimerera, stwardnienie rozsiane, stwardnienie zanikowe boczne, i inne**.

Dobre praktyki

- Przykład województwa małopolskiego:
- Usługi na rzecz mieszkańców w postaci tworzenia **centrów wsparcia opiekunów nieformalnych/faktycznych osób niesamodzielnych**
- Celem tego przedsięwzięcia jest organizowanie opieki nad osobą niesamodzielną jak najdłużej w jej środowisku i miejscu zamieszkania oraz przebywanie w otoczeniu rodziny.

Dobre praktyki

- Centrum oferować powinno co najmniej:
- usługi „odciążeniowe”/„wytchnieniowe”/„opieki zastępczej”
- wsparcie edukacyjno-doradcze opiekunów faktycznych,
- działania zwiększające dostęp opiekunów faktycznych do informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia, dofinansowań, świadczeń itp., ułatwiających opiekę i podnoszących jej jakość;

Dobre praktyki

- Projekt „Damy Radę” zainicjowany przez Fundację TZMO SA „Razem Zmieniamy Świat”
- Jego głównym celem jest pomoc osobom, które stanęły w obliczu konieczności zapewnienia opieki swoim bliskim z powodu ich zaawansowanego wieku, przewlekłej choroby lub innych poważnych schorzeń
- W ramach projektu powstał poradnik „Damy Radę”, który gromadzi najważniejsze informacje i wskazówki przydatne w opiece nad przewlekle chorym w domu.
- Uzupełnieniem wskazówek zawartych w Poradniku jest strona internetowa damy-rade.info,
- Dodatkowo organizowane są bezpłatne warsztaty z udziałem ekspertów do spraw opieki nad osobami niesamodzielnymi

Dobre praktyki

- Fundacja prowadzi ŚDS dla osób z Chorobą Alzheimera
- Od 7 lat Fundacja prowadzi grupę wsparcia dla opiekunów Małopolskiej Fundacji Pomocy Ludziom Dotkniętym Chorobą Alzheimera
- Pomoc dla opiekunów oferowana jest zarówno rodzinom uczestników środowiskowego domu samopomocy, jak i osobom zgłaszającym się z zewnątrz, sprawującym opiekę nad swoimi bliskimi w domu.
- Opiekunowie spotykają się w poniedziałki, raz na dwa tygodnie w siedzibie ŚDS.
- Typowe spotkanie trwa 1,5 h.
- Ten czas poświęcony jest omówieniu najtrudniejszych spraw związanych z opieką nad chorym z otępieniem (gł. chorobą Alzheimera, ale także innymi schorzeniami neurodegeneracyjnymi).

Dobre praktyki

- Kursy opiekuńcze Podhalańskiego Stowarzyszenia Przyjaciół Chorych Hospicjum Jezusa Miłosiernego
- Kursy organizowane są własnymi siłami, wolontaryjnie i bezpłatnie dla uczestników.
- Szkolenia prowadzone są w różnych miejscowościach, najczęściej w domach parafialnych, w grupach nieprzekraczających 30 osób, (do tej pory odbyło się 18 kursów).
- Szkolenia (część teoretyczna i praktyczna) obejmują całość opieki nad chorym w domu
- Kursy te pomagają uświadomić rodzinie, że jest w stanie samodzielnie opiekować się chorym, a także pomóc, doradzić innym (znajomym, krewnym, sąsiadom) w podobnej sytuacji.
- W taki sposób tworzą się załączki grup samopomocowych

- PYTANIA?

- Dziękuję za uwagę!